

LUONNONMUKAISEN MAATALOUSTUOTANNON VALVONTA 2019

Ruokavirasto aloitti toimintansa 1.1.2019, kun Elintarviketurvallisuusvirasto, Maaseutuvirasto sekä osa Maanmittauslaitoksen tietotekniikan palvelukeskusta yhdistettiin uudeksi virastoksi.

Tämä kirje sisältää ohjeita ja tietoja ajankohtaisista luonnonmukaisen maataloustuotannon valvontaan liittyvistä asioista. Viljelijäkirjeen pdf-versiossa voit avata tekstissä mainittuja internet-linkkejä:

<https://www.ruokavirasto.fi/teemat/luomu> > Ajankohtaista luomusta.

YLEISTÄ LUOMUTUOTANNON VALVONNASTA VUONNA 2019

1. Vuonna 2019 tarkastuksilla kiinnitetään erityistä huomiota jäljitettävyyteen
2. Sähköinen tarkastuslomake käyttöön
3. Ylimääräiset tarkastukset tehdään ilman ennakoilmoitusta
4. Näytteenotto luomutiloilla
5. Valmistautuminen luomutarkastukseen
6. Muutoksia luomutarkastusten maksuihin
7. ELY-keskusten ja Ruokaviraston luomuvalvonta-asiantuntijoiden yhteystietoja

AJANKOHTAISTA LUOMUKASVINILJELYTUOTANNON VALVONNASTA

1. Luomulisäysaineistorekisteri ja luvat käyttää tavanomaista lisäysaineistoa
2. Luettelot luomutuotantoon soveltuvista tuotantopanoksista internetissä

AJANKOHTAISTA LUOMUELÄINTUOTANNON VALVONNASTA

1. Lintuinfluenssa ja siipikarjan ulkoilu
2. Eläinten myynti ja osto
3. Poikimahalvauksen, laidunhalvauksen ja ketoosin hoitoon tarkoitetut valmisteet ja porsaiden rautalisä
4. Tuoteselosteet talteen tarkastusta varten
5. Eläinvalvonnan painopisteet 2019
6. Tarkennus ohjeistukseen nupoutuksesta

YLEISTÄ LUOMUTUOTANNON VALVONNASTA VUONNA 2019

1. Vuonna 2019 tarkastuksilla kiinnitetään erityistä huomiota jäljitettävyyteen

Vuonna 2019 tarkastuksilla kiinnitetään erityistä huomiota jäljitettävyyteen ja luomutuotteista annettujen tietojen totuudenmukaisuuteen. Kasvintuotannon osalta se tarkoittaa esimerkiksi mahdollisuutta jäljittää varastokirjanpitoon merkitty tuote-erä peltolohkoon sekä viljelyvuoteen. Eläintuotannossa tarkastetaan mm. eläinten hankitaan ja myyntiin liittyviä asiakirjoja. Luomutarkastuksia maataloilla tehdään koko kalenterivuoden ajan ja osa tarkastuksista tehdään kasvukauden ulkopuolella.

2. Sähköinen tarkastuslomake käyttöön

Vuoden 2019 aikana osalla luomutarkastuksia otetaan käyttöön sähköinen tarkastuslomake. Uusi sähköinen lomake helpottaa tarkastuksen läpivientiä ja vähentää kirjattavien tietojen määrää. Allekirjoituksen sijaan viljelijä saa tuotantotarkastuskertomuksen yhteenvedon sähköpostilla ja hän kuittaa tarkastuksen tehdyksi vastaamalla siihen. Vaihtoehtoisesti vahvistuksen voi antaa erillisen paperin allekirjoittamalla.

3. Ylimääräiset tarkastukset tehdään ilman ennakoilmoitusta

Normaalien vuosittaisten tuotantotarkastusten lisäksi luomutiloille tehdään myös niin sanottuja ylimääräisiä luomutarkastuksia. Aiemmin viljelijöille on ilmoitettu ylimääräisestä tarkastuksesta viimeistään edellisenä päivänä, mutta uuden käytännön mukaan ne tehdään ilman ennakoilmoitusta. Ylimääräisiä tarkastuksia tehdään tyypillisesti kasvukauden jälkeen ja talvella. Osa ylimääräisten tarkastusten kohteista perustuu riskianalyyysiin ja osa satunnaisotantaan. Myös tarkastusten sisältö on useimmiten kohdistettua, esimerkiksi luomueläinten talviaikaisiin olosuhteisiin. Yllätystarkastuksiakaan ei voi aloittaa eikä tehdä ilman luomuviljelijän suostumusta. Tarkastuksesta kieltäytymiseen tarvitaan kuitenkin pätevä syy. Tarkastuspöytäkirjaan tarvitaan aina myös viljelijän tai hänen edustajansa allekirjoitus.

4. Näytteenotto luomutiloilla

Ruokavirasto on laatinut valtakunnallisen suunnitelmaan näytteenottoa varten luomutuotannossa kiellettyjen aineiden ja tuotantomenettelyjen, kuten torjunta-aineiden, GM-organismien ja lisäaineiden käytön valvomiseksi. Suunnitelmaan perustuvia näytteitä ei normaalisti oteta luomutarkastuksen yhteydessä vaan erillisellä käynnillä ja erikoisvälinein. Näytteitä otetaan myös luomuviljelijän vastaanotopisteissä, joissa on automaattisia näytteenottolaitteistoja. Näytteitä ottavat Ruokaviraston valtuuttamat tarkastajat ja ELY-keskusten henkilökunta. Näytteiden analysoinnista ei laskuteta viljelijää erikseen ja luomuviljelijä saa tiedon näytteen tuloksesta maksutta.

5. Valmistautuminen luomutarkastukseen

Varmista ennen luomutarkastusta, että tarvittavat asiakirjat ovat päivitettyt ja saatavilla. Varmista myös, että myös ne verokirjanpidon tositteet, joilla on merkitystä luomutarkastusten kannalta, ovat saatavissa tarkastuksen yhteydessä:

- **Luomusuunnitelmat** (kasvintuotanto ja eläintuotanto):
  - Kasvintuotannon luomusuunnitelman tulee sisältää mm. ajantasainen viljelykierto-, lannoitus- ja kasvinsuojelusuunnitelma sekä lohkokartta.
  - Eläintuotannon osalta tulee varmistaa, että suunnitelma on riittävän yksityiskohtainen ja sisältää mm. mahdolliset poikkeusjärjestelyt.
- **Kopio tukihakemuksen kasvulohkolomakkeesta 102B tai tallennusilmoitus**
  - Tarkemmat ohjeet viljelijätukien hakuoppaasta: Ruokavirasto > Tietoa meistä > Asiointi > Oppaat ja lomakkeet > Viljelijät > Tukihau oppaat, ehdot ja ohjeet > [Viljelijätukien hakuopas 2019](#).
- **Varastokirjanpito taseineen ja kasvulohkokohtaiset muistiinpanot**
- **Ajantasaiset eläinluettelot**
- **Tositteet tilalle saapuneista ja tilalta lähteneistä tuotantopanoksista ja tuotteista**, esim:
  - lisäysaineiston alkuperän osoittavat ostotositteet ja vakuustodistukset
  - tavarantoimittajien asiakirjaselvitykset eli luomutodistukset
  - asiakirjat, joilla osoitetaan ostettujen ja vastaanotettujen tuotteiden täyttävän luomuehtojen vaatimukset (esim. saateasiakirjat, vaatimuksenmukaisuusvakuutukset ja viljapassit)

- **Mahdolliset selvitykset, sopimukset ja luvat, kuten:**
  - selvitys hankitun lannan laajaperäisyydestä (ei saa olla viittä vuotta vanhempi)
  - vuokra- ja alihankintasopimukset
  - luvat tavanomaisen lisäysaineiston käyttöön ja muut toimijakohtaiset luvat
  - eläintuotannon luvat

6. Luomuvalvonnan maksut

Maa- ja metsätalousministeriön on muuttanut asetuksella 1146/2018 joitakin luomuvalvontaa koskevia maksuperusteita ja maksuja 1.1.2019 alkaen. Maksullista on nyt elintarvikkeiden valvontajärjestelmään eli Ruokaviraston luomuvalvontaan kuuluvien maatilojen valvonta ja vaikka valmistukseen käytettäisiin pääosin itse tuotettuja luomuraaka-aineita. Maksu on 60 euroa kerta. Tiedot kaikista luomuvalvontaa koskevista maksuista on saatavilla internet-sivuilta:

<https://palvelut2.evira.fi/hinnasto/>. Ilmoita ELY-keskukselle, jos olet lopettanut valmistustoiminnan, jotta ELY-keskus ei toimeksianna tarkastusta turhaan.

7. ELY-keskusten ja Ruokaviraston luomuvalvonta-asiantuntijoiden yhteystietoja

Lisätietoja saa ELY-keskuksen ja Ruokaviraston luomuasiantuntijoilta. Asiakirjoja ja hakemuksia voi toimittaa ELY-keskuksiin myös sähköpostilla. Kaikkien ELY-keskusten kirjaamon osoite on samaa muotoa eli esimerkiksi: kirjaamo.uusimaa@ely-keskus.fi. Ruokaviraston kirjaamon osoite on kirjaamo@ruokavirasto.fi. ELY-keskusten sähköpostiosoitteet ovat muotoa etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi ja Ruokaviraston etunimi.sukunimi@ruokavirasto.fi. Ruokaviraston luomuvalvonnan sähköpostilaatikat: luomulisaysaineisto@ruokavirasto.fi ja luomuelintarvike@ruokavirasto.fi.

ELY-keskus	Osoite	Yhteyshenkilö	Puhelin
Uusimaa	PL 36, 00521 Helsinki	Virpi Aspelin-Nieminen	029 502 1039
Varsinais-Suomi	PL 236, 20101 Turku	Erkki Aro	029 502 2547
		Eila Strang	029 502 2667
Satakunta	PL 266, 28101 Pori	Mirella Levomäki	029 502 2063
		Teija Rinne	029 502 2075
Häme	PL 29, 15141 Lahti	Merja Kohvakka	029 502 5061
Pirkanmaa	PL 297, 33101 Tampere	Marika Arrajoki-Alanen	029 503 6040
Kaakkois-Suomi, Kouvola	PL 1041, 45101 Kouvola	Jaana Saukko	029 502 9354
Kaakkois-Suomi, Lappeenranta		Marjut Henttonen	029 502 7329
Etelä-Savo	PL 164, 50101 Mikkeli	Marja Pulkkinen	029 502 4073
Pohjois-Savo	PL 2000, 70101 Kuopio	Minna Mustonen	029 502 6602
Pohjois-Karjala	PL 69, 80101 Joensuu	Merja Ignatius	029 502 6054
Keski-Suomi	PL 250, 40101 Jyväskylä	Riitta Laitinen	029 502 4569
Etelä-Pohjanmaa	PL 156, 60101 Seinäjoki	Tuomo Saarinen	029 502 7339
Pohjanmaa, Vaasa	PL 131, 65101 Vaasa	Tomas Råfså	029 502 8609
		Jan Flemming	029 502 8548
Pohjanmaa, Kokkola	PL 240, 67101 Kokkola	Lars Björkgård	029 502 8540
Pohjois-Pohjanmaa	PL 86, 90101 Oulu	Johanna Honkanen	029 503 8058
Kainuu	PL 115, 87101 Kajaani	Katie Halonen	029 502 3583
Lappi, Kemi	Valtakatu 28, 94100 Kemi	Heidi Nikkilä	029 503 7019

Ruokaviraston luomuasiantuntijoiden yhteystietoja:

jaostopäällikkö Beata Meinander
ylitarkastaja Merja Manninen, eläintuotanto
ylitarkastaja Sampsa Heinonen, kasvintuotanto
ylitarkastaja Tiina O'Toole, rehut
tarkastaja Leena Kankaanpää, lisäysaineisto
ylitarkastaja Teija Linden, elintarvikkeet
tarkastaja Marika Määttä, elintarvikkeet
tarkastaja Saila Rake, lomakkeet, Luomuaurinko -merkki
tarkastaja Tarja Vanninen elintarvikkeet, vienti

AJANKOHTAISTA LUOMUKASVINVILJELYTUOTANNON VALVONNASTA

1. Luomulisäysaineistorekisteri ja luvat käyttää tavanomaista lisäysaineistoa

Luomulisäysaineistorekisteriin on koottu markkinoilla olevat luomusiemen- ja luomutaimierät. Rekisterin tiedot perustuvat pakkaamoiden ja kauppiaiden omiin ilmoituksiin ja se on saatavissa internet-osoitteesta: Ruokavirasto > Viljelijät > Luomutilat > Luomukasvit > Luomun tuotantopanokset > [Luomulisäysaineistorekisteri](#).

Jos luomusiementä tai muuta luomulisäysaineistoa ei ole saatavissa, tarvitet voimassa olevan luvan tavanomaisen lisäysaineiston käyttöön. Se voi olla kasvilajia koskeva lupa kaikille luomuviljelijöille (Ruokaviraston yleinen lupa) tai eräkohtainen lupa yhdelle luomuviljelijälle ja erälle (ELY-keskuksen lupa).

Tarkemmin luvan myöntämisen edellytyksistä, hakuohjeista ja -lomakkeista on kerrottu Luonnonmukainen tuotanto 1 – Yleiset ja kasvintuotannon ehdot -oppaassa (eli tuotantoehdot) sekä Ruokaviraston internet -sivulla: Ruokavirasto > Viljelijät > Luomutilat > [Luomun lomakkeet ja ohjeet](#)

Muista tärkeät päivämäärät:

- **1. huhtikuuta:** Ruokaviraston yleisen luvan piirissä 31.3.2019 olevia kasvilajeja ei poisteta yleisestä luvasta ajalla 1.4. -30.6.2019, vaikka markkinoille kyseisenä aikana tulleita eriä merkittäisiin luomulisäysaineistorekisteriin. Tästä syystä samoja lajeja voi tänä aikana olla sekä luomulisäysaineistorekisterissä että yleisen luvan piirissä. Löydät voimassa olevan yleisen luvan ja koosteen aikaisempien lupien voimassaoloajoista internet-sivulta: Ruokavirasto > Viljelijät > Luomutilat > Luomukasvit > Luomun tuotantopanokset > [Yleinen lupa käyttää tavanomaista lisäysaineistoa](#).
- **15. huhtikuuta:** Toimitusvaikeus tarkoittaa tilannetta, missä yksikään myyjä ei pysty toimittamaan luomulisäysaineistoa ennen kylvöä tai istutusta, vaikka luomuviljelijä on tilannut lisäysaineiston hyvissä ajoin. Ruokavirasto katsoo, että kevätkylvöisten kasvien osalta kohtuullinen takaraja toimitukselle on 15. huhtikuuta. Tämän jälkeen lupahakemusta voi perustella toimitusvaikeudella, eikä hakemuksen lähettämistä ELY-keskukseen enää ole syytä viivyttää.
- **1. toukokuuta.** Poikkeuslupaa on normaalisti haettava viimeistään 1. toukokuuta, mutta kylvö on sallittu vasta kun lupa on myönnetty.

2. Luettelot luomutuotantoon soveltuvista tuotantopanoksista internetissä

Ruokaviraston internet-sivuilla pidetään yllä luetteloita luomutuotantoon soveltuvista tuotantopanoksista:

Ruokavirasto > Viljelijät > Luomutilat > Luomukasvit > Luomun tuotantopanokset > [Lannoitus](#)
Ruokavirasto > Viljelijät > Luomutilat > Luomukasvit > Luomun tuotantopanokset > [Kasvinsuojelu](#)

AJANKOHTAISTA LUOMUELÄINTUOTANNON VALVONNASTA

1. Lintuinfluenssa ja siipikarjan ulkoilu

Lintuinfluenssaviruksen leviämisen estämiseksi siipikarja on suojattava kontakteilta luonnonvaraisiin lintuihin 1.3.2019 – 31.5.2019 välisenä aikana. Siipikarja tulee pitää joko sisätiloissa tai sellaisessa ulkotarhassa, joka on kauttaaltaan aidattu ja katettu esimerkiksi riittävän tiheällä verkolla. Tämän johdosta luomutilojen siipikarjan ulkoiluvaatimusta aletaan soveltaa vasta 1.6.2019. Mikäli toimija haluaa aloittaa siipikarjan ulkoilun ennen kesäkuun alkua, on hänen tehtävä ulkona pidosta ilmoitus paikalliselle kunnaneläinlääkärille. Ilmoitusta ei tarvitse uusua vuosittain, jos lintujen pidossa ja ulkoilussa (esim. ulkotarhan suojaaminen) ei ole tapahtunut muutoksia.

2. Eläinten myynti ja osto

Luomueläimiä myytäessä tai ostettaessa tulee varmistua, että eläintä seuraa aina voimassa oleva asiakirjaselvitys ja vaatimuksenmukaisuusvakuutus. Asiakirjaselvitys kertoo toimijan kuulumisesta luomuvalvontaan ja vaatimuksenmukaisuusvakuutuksella toimija todistaa eläimen tai tuote-erän luomukelpoisuuden. Myytäessä eläin on joko luomu tai tavanomainen, ei koskaan siirtymävaiheessa. Erityisesti nautoja luomutilalle ostettaessa tulee varmistaa, että eläin täyttää luomutuotannon tuotantoehdot.

Poikineita naaraspuolisia tavanomaisia eläimiä voi hankkia ainoastaan ELY-keskuksen luvalla ja vain alkuperäisrotuihin kuuluvia eläimiä (tuotantoehdot kappale 4.2.4.1 *Mahdollisuus korotettuun prosenttilukuun*). Alkuperäisrotujen osalta korotettua prosenttilukua voidaan hakea, mikäli hankittavat eläimet ovat alkuperäisrotujen sopimuksen piiriin hyväksytyä rotua. Näitä rotuja ovat suomenkarja (länsisuomalainen, itäsuomalainen ja lapin lehmä), suomenlammas, kainuunharmaa, ahvenanmaanlammas, suomenvuohi ja suomenhevonen.

3. Poikimahalvauksen, laidunhalvauksen ja ketoosin hoitoon tarkoitetut valmisteet ja porsaiden rautalisä

Luomumärehtijät ruokitaan luomurehuilla

Luomumärehtijöiden (naudat, lampaat ja vuohet) ruokinnan tulee perustua 100 % luomurehuihin. Tästä syystä myös pellavansiementä ja hiivaa on käytettävä/hankittava luonnonmukaisesti tuotettuna.

Täydennysrehujen käyttö laajentui kolmessa aineenvaihduntasairaudessa

Kalsiumpropionaattia, kalsiumkloridia ja/tai propyleeniglykolia vaikuttavina ainesosina sisältävien täydennysrehujen käyttö sallitaan, kun eläinlääkäri on laatinut tilalle listan poikimahalvauksen, laidunhalvauksen ja ketoosin hoitoon tarkoitettuista valmisteista ja lista liitetään osaksi tilan eläinten hoitosuunnitelmaa. Varmista siis luomutarkastusta varten, että täydennysrehun nimi on kirjoitettu listaan oikein ja kokonaan. Näiden täydennysrehujen tuoteselosteessa ei ole luomuviittausta, koska kalsiumpropionaatti, kalsiumkloridi ja propyleeniglykoli eivät ole asetuksen (EY) N:o 889/2008 liitteissä V ja VI. Muilta osin näiden täydennysrehujen koostumuksen tulee vastata luomuasetuksen vaatimuksia eli valmisteissa voi olla vain asetuksen (EY) N:o 889/2008 liitteissä V ja VI mainittuja rehu- ja lisäaineita. Valmistusteknisistä syistä täydennysrehuissa saa olla esimerkiksi ksantaanikumiä (pastat) tai selluloosakuitua (bolukset). Täydennysrehut saavat sisältää myös tavanomaista melassia ja vettä.

Tarkkuutta täydennysrehujen käyttöön

Vastuu luomueläinten tuotantoehtoien mukaisesta ruokinnasta on aina toimijalla. Eläinlääkäri saattaa kuitenkin suositella tai määrätä luomumärehtijöille myös muita kuin edellä mainitun ohjeistuksen mukaisia täydennysrehuja, joiden koostumus ei vastaa luomulainsäädäntöä. Täydennysrehu saattaa sisältää esimerkiksi B- tai C-vitamiinia ja tavanomaisia rehuaineita (esim. sokeria, glyserolia, hiiltä). Tällaisia täydennysrehuja ei voi käyttää luomumärehtijöille edes 'hoitokerta'-merkinnällä, koska hoitokerta-merkintä liittyy lääkevalmisteisiin. Näiden täydennysrehujen käyttö on luomuasetuksen vastaista. Tällaisten kiellettyjen/asetuksen vastaisten täydennysrehujen luomutarkastuksella todettu käyttö huomioidaan ELY-keskuksen ratkaisussa. Ennakoita tilanne ja kerro aina eläinlääkärille, että eläimesi ovat luomuvalvonnassa, jolloin tuotantoon soveltuviin täydennysrehujen valikoima on rajoitetumpi. Varmista aina ennen täydennysrehun hankintaa, että se soveltuu luomutuotantoon. Eläintuotannon ehtojen loppuosassa ovat komission asetuksen (EY) N:o 889/2008 liit-

teet V ja VI, josta voit tarkistaa sallitut rehu- ja lisäaineet. Mikäli epäilet täydennysrehun soveltuvuutta luomumärehtijöille, kysy neuvoa ELY-keskuksen luomuasiantuntijalta tai luomueläintuotannon neuvojalta!

Lääkkeen käytöstä tulee hoitokertamerkintä

Eläintä, jonka tuotantoelinkaari on yli vuoden, voidaan hoitaa lääkevalmisteilla 12 kuukauden aikana kolme kertaa. Mikäli eläin joudutaan hoitamaan lääkevalmisteilla neljä kertaa 12 kuukauden aikana, ei sitä voida enää pitää luomukelpoisena. Neljä kertaa 12 kuukauden aikana hoidettu eläin katsotaan tavanomaisesti kasvatetuksi ja sen on aloitettava siirtymävaihe alusta. Eläintä, jonka tuotantoelinkaari on alle vuoden, voidaan lääkittää hyväksytysti vain kerran eläimen elinaikana. Toisen lääkintäkerran jälkeen on eläimen aloitettava siirtymävaihe alusta. Tuotantoeläimille hyväksytyt lääkevalmisteet löydät osoitteesta https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/viljelijat/elainten-pito/elainten-laakitseminen/hallittu_laakekekaytto/laakeluettelot/tuotantoelaimet_valm2.pdf

Porsaiden rautalisä

Luomuporsaille sallitaan vaikuttavana ainesosana rautafumaraattia sisältävän valmiste (esim. tahna) käyttö siten, että käyttö ei johda hoitokertamerkintään. Tämä edellyttää, että toimija kuvaa luomusuunnitelmassa (eläintenhoitosuunnitelma), miten varmistetaan pienten porsaiden raudan saanti. Mikäli injektioina annettava rauta on lääkevalmiste, johtaa se hoitokertamerkintään.

TIEDOKSI: Porcifer turvepaali muuttuu alkukesästä 2019 luomutuotantoon soveltuvaksi, rautafumaraattia sisältäväksi tuotteeksi.

4. Tuoteselosteet talteen tarkastusta varten

Kaikkien ostorehujen (esim. kivennäiset, vitamiinit, täydennysrehut), säilöntäaineiden ja tuotantotilojen puhdistus- ja desinfiointiaineiden tuoteselosteet tulee ottaa talteen tarkastusta varten. Mikäli tuoteselostetta ei voi irrottaa pakkauksesta, ota tuoteselosteesta kuva.

Muista:

- Varmista, että käytössäsi on viimeisin versio Eläintuotannon ehdoista, Ruokaviraston ohje 18217/10.
- Vastikkeetta hankittu luomurehu (tavallisimmin säilörehu, heinä tai vilja) on ostorehua eli myös siltä edellytetään asiakirjoja.
- Mikäli tarvitset eläintuotannon lupaa/lupia (lomake 9b), toimita hakemus tarvittavine liitteineen ajoissa ELY-keskukseen tai Ruokavirastoon.
- Nautojen ulkoilu laidunkaudella: Laidunkaudella tulee kaikkien nautojen päästä päivittäin laitumelle.

Poikkeuksina laidunnusvaatimukseen:

- 1) Yli vuodenikäisten sonnien osalta laiduntamisvaatimuksesta voidaan poiketa niin, että niiden tulee päästä päivittäin vähintään ulkotarhaan tai -jaloittelualueelle. Jos yli vuodenikäiset sonnit ovat laidunkauden ulkotarhassa tai -jaloittelualueella ja jäävät laidunkauden jälkeen tilalle, tulee niiden päästä päivittäin ulkoilemaan talvikaudella.
- 2) Lihantuotantoon käytettäviä nautoja voidaan loppulihotusvaiheessa pitää sisätiloissa. Sisäläpitojakso voi olla enintään 1/5 eläimen elinajasta ja kaikissa tapauksissa enintään kolme kuukautta. Loppulihotusvaiheen jälkeen eläin menee teuraaksi.
- 3) Sairas eläin voi kesäaikana olla tilapäisesti sisätiloissa, josta se joko palaa laumaan tai menee teuraaksi.

5. Eläinvalvonnan painopisteet 2019: eläinten alkuperä, tavanomaisen rehun käyttö (kasvinsyöjät: onko lupa?) ja nautojen ja siipikarjan ulkoilu.

6. Tarkennus ohjeistukseen nupoutuksesta

Seuraavat toimenpiteet ovat sallittuja ainoastaan eläinlääkärin suorittamana käyttäen asianmukaista anestesiaa ja kivunlievitystä: nautan, lampaan ja vuohen sarvien poistaminen kirurgisin toimenpitein sekä nautan sarven aiheen tuhoaminen (luvanvarainen toimenpide). Sarven aiheen tuhoaminen alle neljän viikon ikäiseltä vasikalta on sallittua ainoastaan käyttämällä kylmä- tai kuumapolttoa. Sarven aiheen tuhoaminen yli neljän viikon ikäiseltä vasikalta on sallittua käyttämällä kylmä- tai kuumapolttota tai kirurgista toimenpidettä.